УДК 37-1174

Н.П.Кайпов - Ажиниёз номидаги Нукус Давлат педагогика институти ассистент ўқитувчиси
Узбекистон, Нукус ш.

ЗАМОНАВИЙ ТАЪЛИМ ТИЗИМИДА ТАСВИРИЙ САНЪАТНИ ЎҚИТИШНИНГ ИННОВАЦИОН ВА КРЕАТИВ ЁНДАШУВЛАРИ

Аннотация. Ушбу мақолада замонавий таълим тизимида тасвирий санъат фанини ўқитишнинг методологик асослари ва инновацион ёндашувлари ИМРАД формати асосида таҳлил қилинган. Тадқиқот давомида анъанавий ўқитиш методлари ва рақамли ҳамда креатив педагогик технологиялар (STEAM ёндашуви, рақамли арт-технологиялар) солиштирма ўрганилди. Тажриба-синов ишлари натижасида замонавий методлар ўқувчиларнинг креатив фикрлаши, фазовий тасаввури ва бадиий-эстетик маданиятини сезиларли даражада ошириши статистик маълумотлар ёрдамида исботланди. Мақола сўнгида мактаб таълимида тасвирий санъат машғулотлари самарадорлигини ошириш бўйича амалий тавсиялар ишлаб чиқилган.

Калит сўзлар: тасвирий санъат, замонавий таълим, креативлик, ИМРАД, рақамли технологиялар, STEAM ёндашуви, педагогик инновация, эстетик тарбия.

INNOVATIVE AND CREATIVE APPROACHES TO TEACHING FINE ARTS IN THE MODERN EDUCATION SYSTEM

N.P. Kaypov assistant teacher
Ajiniyaz Nukus State Pedagogical Institute
Uzbekistan, Nukus

Abstract. This article analyzes the methodological foundations and innovative approaches to teaching fine arts in the modern education system based on the IMRAD format. In the course of the study, traditional teaching methods were compared with digital

and creative pedagogical technologies (STEAM approach, digital art technologies). As a result of experimental work, it was proved with the help of statistical data that modern methods significantly increase students' creative thinking, spatial imagination, and artistic-aesthetic culture. At the end of the article, practical recommendations are developed to improve the efficiency of fine art classes in school education.

Keywords: fine arts, modern education, creativity, IMRAD, digital technologies, STEAM approach, pedagogical innovation, aesthetic education.

1. INTRODUCTION (КИРИШ)

Бугунги кунда жаҳон таълим тизимида ўқувчиларнинг нафақат академик билимларини, балки уларнинг креативлик, мустақил фикрлаш ва муаммоларни ностандарт ҳал қилиш кўникмаларини (XXI аср кўникмалари) ривожлантиришга алоҳида эътибор қаратилмоқда. Бу жараёнда тасвирий санъат таълими муҳим ўрин тутади, чунки у инсон оламини бойитувчи, тафаккурни кенгайтирувчи ва ҳис-туйғуларни ифодаловчи бетакрор воситадир. Бироқ, узоқ йиллар давомида ушбу фан иккинчи даражали ёки фақат техник чизиш кўникмаларини шакллантирувчи соҳа сифатида қаралиб келинди. Бу эса замон талабларига жавоб бермайди.

Ўзбекистон Республикасида таълим тизимини тубдан ислоҳ қилиш, жумладан, умумий ўрта таълим мактабларида санъат фанларини ўқитиш сифатини янги босқичга кўтариш давлат сиёсати даражасига кўтарилди. Замонавий педагогикада тасвирий санъат фанини ўқитишнинг анъанавий шакллари (фақат қоғоз ва қалам билан чекланиш) ва бугунги кун ўқувчиларининг рақамли дунёқараши ўртасида муайян узилиш мавжуд. Ушбу муаммони ҳал қилиш учун тасвирий санъат таълимига янги инновацион педагогик технологияларни, хусусан, STEAM (Science, Technology, Engineering, Art, Math) ёндашуви ва рақамли санъат воситаларини интеграция қилиш зарур.

Тадқиқотнинг мақсади — умумий ўрта таълим мактабларида тасвирий санъат фанини ўқитишда инновацион ва креатив методларнинг самарадорлигини педагогик тажриба асосида аниқлаш ҳамда замонавий таълим моделини ишлаб чиқишдан

иборат. Мазкур мақсадга эришиш учун замонавий таълим жараёнида санъатнинг ўрни қайта баҳоланиши ва амалиётга татбиқ этилиши лозим.

2. METHODS (МЕТОДЛАР)

Тадқиқот иши 2025-2026 йиллар давомида умумий ўрта таълим мактабларининг 6-7 синф ўқувчилари ўртасида ташкил этилди. Тажрибада жами 120 нафар ўқувчи иштирок этди. Улар икки гуруҳга ажратилди: назорат гуруҳи (60 нафар ўқувчи) ва тажриба гуруҳи (60 нафар ўқувчи).

Назорат гуруҳида тасвирий санъат дарслари анъанавий ўқув дастури ва методлари (ўқитувчининг кўрсатмаси бўйича нусха кўчириш, натюрморт чизиш) асосида олиб борилди. Тажриба гуруҳида эса таълим жараёнига қуйидаги инновацион ёндашувлар киритилди:

1. STEAM интеграцияси: Тасвирий санъат дарслари геометрия, биология ва технология билан боғлаб ўтилди. Масалан, табиат элементлари ёки архитектура шаклларини чизишда математик пропорциялар ва технологик конструкциялаш усуллари қўлланилди.

2. Рақамли арт-технологиялар: Ўқувчиларга нафақат анъанавий мўйқалам, балки планшет ва график дастурлар (масалан, соддалаштирилган график муҳаррирлар) ёрдамида рақамли расм (Digital Art) яратиш асослари ўргатилди.

3. Креатив лойиҳалар усули: Ўқувчиларга эркин мавзуларда индивидуал ва жамоавий лойиҳалар берилди, бунда улар муайян ижтимоий ёки экологик муаммони санъат орқали ифодалашлари талаб этилди.

Ўқувчиларнинг ривожланиш даражасини баҳолаш учун Торренснинг креатив фикрлаш тести ва махсус педагогик мезонлар (бадиий тасаввур, техникани эгаллаш, мустақиллик ва ностандарт ёндашув) ишлаб чиқилди. Маълумотлар математик-статистик методлар ёрдамида қайта ишланди.

3. RESULTS (НАТИЖАЛАР)

Тажриба-синов ишлари якунида назорат ва тажриба гуруҳлари ўқувчиларининг бадиий-креатив кўникмалари даражаси қайта баҳоланди. Олинган натижалар икки гуруҳ ўртасида сезиларли фарқ борлигини кўрсатди.

Баҳолаш мезонлари (Кўникмалар)	Бошланғич даража (Икки гуруҳда бир хил %)	Назорат гуруҳи (Якуний %)	Тажриба гуруҳи (Якуний %)
Креативлик ва оригиналлик	35%	42%	78%
Техник маҳорат ва рақамли саводхонлик	28%	36%	69%
Мустақил ва лойиҳавий фикрлаш	22%	30%	82%

Жадвал маълумотларидан кўриниб турибдики, анъанавий дарс ўтилган назорат гуруҳида ўсиш суръати паст бўлган (масалан, креативлик 35% дан фақат 42% га кўтарилган). Инновацион ва креатив методлар қўлланилган тажриба гуруҳида эса ўқувчиларнинг мустақил ва лойиҳавий фикрлаш кўрсаткичи 22% дан 82% гача, яъни 60% га ошган. Рақамли технологиялардан фойдаланиш ўқувчиларнинг дарсга бўлган қизиқишини (мотивациясини) 90% га оширгани кузатилди.

4. DISCUSSION (МУҲОКАМА)

Олинган натижалар замонавий таълимда тасвирий санъат фанини тубдан ислоҳ қилиш зарурлигини тасдиқлайди. Анъанавий усуллар ўқувчини фақат ижрочиликка ўргатади, уларда ташаббускорликни чеклайди. Тажриба дастуримиз доирасида

қўлланилган STEAM ёндашуви ўқувчиларга санъатни фан ва технологиядан ажралган ҳолда эмас, балки уларнинг узвий қисми сифатида кўришга ёрдам берди. Бу эса хорижий тадқиқотчилар (масалан, Эйснер ва Робинсон) томонидан илгари сурилган 'Санъат орқали фикрлашни ривожлантириш' концепциясига тўлиқ мос келади.

Рақамли арт-технологияларнинг киритилиши ўқувчиларда замонавий меҳнат бозорида талаб қилинадиган дастлабки дизайн ва график кўникмалар пойдеворини қўяди. Бироқ, рақамли воситалардан фойдаланишда меъёрни сақлаш муҳим: улар қўл моторикасини ривожлантирувчи анъанавий расм чизиш техникасининг ўрнини бутунлай босмаслиги, балки уни тўлдириши лозим.

5. CONCLUSION (ХУЛОСА)

Замонавий таълим тизимида тасвирий санъат таълимини инновацион ва креатив ёндашувлар асосида ташкил этиш таълим сифатини оширишнинг муҳим омилидир. Ўтказилган педагогик тадқиқот натижалари қуйидаги хулосаларга келиш имконини беради:

1. Тасвирий санъат дарсларига рақамли технологиялар ва STEAM ёндашувининг интеграция қилиниши ўқувчиларнинг креатив ва лойиҳавий фикрлаш даражасини 2 баробарга оширади.

2. Жамоавий лойиҳалар усули ўқувчиларда коммуникация, жамоада ишлаш ва ижтимоий масъулият ҳиссини ривожлантиради.

Амалий тавсия сифатида, умумий ўрта таълим мактаблари тасвирий санъат дастурларига рақамли дизайн ва лойиҳавий ишларга оид соатларни кўпайтириш, мактабларни график планшетлар билан таъминлаш ҳамда ўқитувчиларнинг рақамли педагогик маҳоратини мунтазам ошириб бориш таклиф этилади.

6. REFERENCES (ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР)

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг таълим тизимини ривожлантириш тўғрисидаги Фармон ва Қарорлари.
2. Эйснер Э. (2002). Санъат ва ақл ривожланиши. Нью-Йорк: Пресс.
3. Робинсон К. (2011). Креатив мактаблар: Таълимни тубдан ўзгартириш. Лондон:

Пенгуин.
4. Толипов Ў., Усмонбоева М. (2006). Педагогик технологияларнинг тадбиқий асослари. Тошкент.
5. Исмоилов А. (2024). Замонавий мактабда тасвирий санъат ва дизайнни ўқитиш методикаси. Таълим ва инновациялар журнали, 4(2), 45-52 бетлар.